

Het VADEMECUM voor de opsteller van een bestek

Openbare aanbestedingen voor vertaaldiensten

Inleiding	3
1. De werkgroep “Test Translations & Methodology”	4
2. Voorbeeld van een bestek: offerteaanvraag S&L/DA/2019/028	4
3. Conclusies	8
4. Bijlagen	9

Inleiding

Vertalen is een menselijke activiteit met een hoge toegevoegde waarde, maar waar vaak weinig over is geweten. Niet-nageleefde goede vertaalpraktijken kunnen gevolgen hebben die soms komisch, soms gênant en soms dramatisch zijn – en de pers smult daar dan ook van.

De Belgische vereniging van vertaalbedrijven ([BQTA](#)) en de Belgische Kamer van Vertalers en Tolken ([BKVT](#)) besloten daarom om samen te werken aan een document met aanbevelingen voor overheidsdiensten die vertaalwerk willen uitbesteden. Dit document is bedoeld als vademecum en is het resultaat van een unieke samenwerking tussen twee geledingen van dezelfde sector die soms als concurrenten worden gezien, maar die begrepen hebben dat de hele branche baat heeft bij hun samenwerking. Het doel van dit document is eenvoudig: de overheidsdiensten helpen bij het opstellen van hun aanbestedingen aan de hand van een overzicht van elementen die bijdragen tot een kwaliteitsvolle vertaalservice.

Op 27 september 2017 presenteerden de twee verenigingen officieel “hun” *Vademecum voor de opsteller van een bestek*. Het document is beschikbaar in het Engels, Frans en Nederlands.

Dat het evenement op 27 september werd bijgewoond door een veertigtal mensen (leden van de BQTA en de BKVT, en vertegenwoordigers van de Belgische en Europese overheidssector) onderstreept het belang ervan.

- De videomontage van de conferentie kunt u [hier](#) bekijken (2'33") -

Er werd besloten om op de websites van de BQTA en de BKVT bijlagen toe te voegen met aanbevelingen voor de inhoud van bestekken. Daarnaast werd er een werkgroep opgericht met leden van de BQTA, de BKVT en Belgische ambtenaren van de overheidsdiensten om de elementen in verband met de proefvertalingen en de toegepaste evaluatiemethodologie nauwkeuriger te onderzoeken.

Dit zijn de resultaten van de laatste fase van hun inspanningen.

1. De werkgroep “Test Translations & Methodology”

In 2018 en 2019 hield deze werkgroep drie vergaderingen die werden bijgewoond door een tiental deelnemers van de BQTA, de BKVT en de Belgische overheidssector. De groep werd gezamenlijk voorgezeten door Jean-Paul Dispaux (BQTA) en Dominique Jonkers (BKVT). Jacques Permentiers (BQTA) trad op als secretaris. Het werk van de groep is inmiddels afgerond.

De werkgroep spitte zich toe op de analyse van verschillende Belgische en Europese aanbestedingen en op de ervaring van de deelnemers. Er werd uitvoerig ingegaan op de proefvertalingen, op hun doelstellingen, het nut (bewezen en gevoeld), de geldigheid, de weging van het criterium kwaliteit/prijs, op de keuze van de teksten en in het bijzonder op de methodologie voor hun evaluatie.

Om een onderbouwde aanbeveling te kunnen doen over de methodologische kwestie, werd een erkend deskundige op het gebied uitgenodigd; [Attila Görög](#) gaf op 21 mei 2019 een presentatie met de titel *“Best practices for assessing test translations during tendering procedures.”*

De agenda's en notulen van de vergaderingen zijn opgenomen in de bijlagen, evenals de presentatie van Attila Görög en het beoordelingsmodel MQM-DQF van TAUS.

2. Voorbeeld van een bestek: offerteaanvraag S&L/DA/2019/028

van de FOD Financiën (België, februari 2020), voorzien van opmerkingen

Na verschillende contacten met diverse instanties achtten de BQTA en BKVT het nuttig om een voorbeeld aan te bieden dat kan dienen als basis voor bestekken van zowel de openbare als de privésector.

Het leek ons aangewezen om een bestek te kiezen dat zo dicht mogelijk aanleunt bij de aanbevelingen in het vademecum. De keuze viel op de aanbesteding S&L/DA/2019/028 die de Federale Overheidsdienst Financiën begin 2020 publiceerde.

De Franse en de Nederlandse versie zijn in hun geheel bijgevoegd als bijlagen. Hieronder volgen enkele gedetailleerde opmerkingen over dit bestek, met dien verstande dat wij niet ingaan op de aspecten die verband houden met de wettelijke bepalingen, aangezien die van instelling tot instelling verschillen en geen betrekking hebben op het beroep.

- a. P. 9: *“De communicatie en de informatie-uitwisseling tussen de aanbesteder en de ondernemers, met inbegrip van de elektronische indiening en ontvangst van de offertes, dienen, in alle fasen van de plaatsingsprocedure plaats te vinden met behulp van elektronische communicatiemiddelen.”*

OPMERKING: Het gebruik van papier moet tegenwoordig zoveel mogelijk worden vermeden.

- b. P. 10: *“De inschrijver wordt met aandrang verzocht om het bijgevoegde offerteformulier te gebruiken. In dit verband wordt de aandacht van de inschrijver gevestigd op artikel 77 van het koninklijk besluit van 18 april 2017, dat bepaalt: ‘Als bij de opdrachtdocumenten een formulier is gevoegd voor het opmaken van de offerte en het invullen van de samenvattende opmeting of de inventaris, maakt de inschrijver daarvan gebruik. Doet hij dat niet, dan draagt hij de volle verantwoordelijkheid voor de volledige overeenstemming van de door hem aangewende documenten met het formulier.’”*

OPMERKING: Door een gestandaardiseerd offerteformulier ter beschikking te stellen, kan de inschrijver volledig voldoen aan de eisen van het bestek, en ontvangt de aanbestedende overheid gestandaardiseerde offertes die gemakkelijker op een systematische manier kunnen worden geëvalueerd.

- c. P. 13: *“Door het indienen van zijn offerte, vergezeld van het Uniform Europees Aanbestedingsdocument (UEA), verklaart de inschrijver officieel op eer:*
- 1. dat hij zich niet in een van de verplichte of facultatieve uitsluitingsgevallen bevindt, waardoor hij moet of kan uitgesloten worden;*
 - 2. dat hij beantwoordt aan de selectiecriteria die door de aanbestedende overheid voor deze opdracht werden opgesteld.*

De aanbestedende overheid kan de inschrijver tijdens de procedure te allen tijde verzoeken de vereiste ondersteunende documenten geheel of gedeeltelijk in te dienen wanneer dit noodzakelijk is voor het goede verloop van de procedure.

De inschrijver is niet verplicht ondersteunende documenten of andere bewijsstukken over te leggen indien en voor zover de aanbestedende overheid de certificaten of de relevante informatie rechtstreeks kan verkrijgen door raadpleging van een gratis toegankelijke nationale databank in een lidstaat.”

OPMERKING: De aanbestedende overheid mag ondersteunende documenten of andere bewijsstukken (uitsluitingscriteria) enkel vragen van inschrijver(s) aan wie de opdracht is gegund, en alleen als ze die niet zelf kan verkrijgen. Het gebruik van het UEA-formulier wordt in alle gevallen aangemoedigd.

- d. P. 16: *“De inschrijver moet over een ISO 17100-certificering beschikken.*

De inschrijver moet in zijn offerte de maatregelen beschrijven die hij treft om de kwaliteit te waarborgen.

De inschrijver verantwoordt de naleving van dit selectie criterium door bij zijn offerte een kopie bij te voegen van de certificering ISO 17100.”

OPMERKING: De ISO 17100-certificering levert het bewijs dat de inschrijver te werk gaat volgens de stand van de techniek.

- e. P. 16: *“De gunningscriteria zijn de volgende:*
- De kwaliteit van de vertaling van de documenten: 70/100

- *De prijs: 30/100*

OPMERKING: De weging 70/30 is in overeenstemming met de aanbevelingen van het vademecum. Er wordt echter een voorbehoud gemaakt bij het feit dat het kwaliteitscriterium *uitsluitend* is gebaseerd op het resultaat van de uit te voeren proefvertaling(en). De voorgestelde beheermethode, de kwaliteit van de voorgestelde teams en de ervaring met soortgelijke opdrachten zijn immers ook belangrijke kwaliteitselementen.

- f. *P. 17 en volgende: "Voor de evaluatie van de proefvertalingen wordt gebruikt gemaakt van de Error Typology Template DQF (Dynamic Quality Framework)."*

OPMERKING: De methodologie voor de correctie van de proefvertalingen is duidelijk omschreven en in overeenstemming met de stand van de techniek (zie de presentatie van Attila Görög in de werkgroep "Test Translations & Methodology").

- g. *P. 19: "De prijs per te vertalen standaardpagina van 1500 tekens (spaties niet inbegrepen)"*

OPMERKING: De prijseenheid is duidelijk omschreven, maar het was nog beter geweest als daar "in de brontekst" aan was toegevoegd. In het algemeen stellen wij ook vast dat de markt eerder een prijs per bronwoord toepast.

- h. *P. 19: "Voor het evalueren van het gunningscriterium 'prijs' houdt de aanbestedende overheid rekening met de volgende formule:*

$$Mo = 30 \times (Pm / Po)$$

Waar:

Mo het aantal door de inschrijver verkregen punten is voor het criterium 'Prijs';

Pm is de laagste prijs voorgesteld in een regelmatige offerte;

Po is de prijs voorgesteld in de geanalyseerde offerte.

Het behaalde resultaat zal worden afgerond op twee decimalen."

OPMERKING: De formule voor de prijsevaluatie is duidelijk omschreven. Hetzelfde geldt voor de prijsherzieningsformule (indexering) en haar voorwaarden. (P. 23)

- i. *P. 26 Verdeling van de taken*

"Cascademechanisme

Stap 1

De aanbestedende overheid verstuurt de vertaalaanvraag naar de eerst gerangschikte vertaalfirma.

Deze aanvaarding moet ten laatste binnen twee uur gebeuren vanaf het versturen van de aanvraag per elektronische post, onder voorbehoud van een verlenging van de termijn door de aanbestedende overheid.

Stap 2

Als de firma de opdracht niet aanvaardt, wordt de aanvraag naar de volgende opdrachtnemer verstuurd conform het cascademechanisme.

De aanvaarding van de opdracht moet opnieuw gebeuren binnen twee uur vanaf het versturen van de aanvraag per elektronische post, onder voorbehoud van een verlenging van de termijn door de aanbestedende overheid.

Stap 3

Als de tweede firma de opdracht niet aanvaardt, wordt de aanvraag naar de volgende opdrachtnemer verstuurd conform het cascademechanisme.

De aanvaarding van de opdracht moet opnieuw gebeuren binnen twee uur vanaf het versturen van de aanvraag per elektronische post, onder voorbehoud van een verlenging van de termijn door de aanbestedende overheid.

Indien er volgens het cascademechanisme geen andere opdrachtnemers meer zijn, wordt er teruggegaan naar stap 1 en wordt er onderhandeld.”

OPMERKING: De werkverdeling met het cascademechanisme over verschillende opdrachtnemers die in een nuttige volgorde zijn gerangschikt volgens bijvoorbeeld de hierboven uiteengezette methode, beschouwen wij als een goede oplossing, in het bijzonder voor opdrachten met grote volumes. Enerzijds zorgt dit voor “zekerheid van levering” voor de opdrachtgever en anderzijds voor “zekerheid van afname” voor de opdrachtnemer(s), hetgeen uiteraard bijdraagt tot de handhaving van de kwaliteit op lange termijn. Wij zijn geen voorstander van contracten van het type “*the winner takes it all*”, omdat enerzijds altijd de mogelijkheid bestaat dat de “winner” in gebreke blijft en een niet te verwaarlozen risico vormt voor de opdrachtgever, en omdat anderzijds, als de “winner” in gebreke blijft, de volgende in de lijst (als die er is) niet van de ene dag op de andere paraat kan staan, hetgeen opnieuw een extra risico vormt voor de opdrachtgever.

Een andere mogelijkheid is een systeem waarbij twee of drie opdrachtnemers elkaar afwisselen, waardoor enerzijds de opdrachtgever in principe de garantie heeft dat hij altijd wordt beleverd, ongeacht de gevraagde volumes en termijnen, en anderzijds de druk over verschillende opdrachtnemers wordt verdeeld en zij allemaal ervaring opdoen.

- j. P. 29: *“De aanbestedende overheid en de bestellende klanten behouden zich het recht voor om een driemaandelijke evaluatie van de geleverde vertalingen uit te voeren om de globale kwaliteit van de vertalingen te bepalen. Zij kunnen zich hiervoor laten bijstaan door een externe consultant.*

De aanbestedende overheid en de bestellende klanten passen voor deze driemaandelijke evaluatie dezelfde kwaliteitscontrole toe, dan deze die gebeurt in het kader van de gunning van de opdracht, alsook van de opleveringen van de vertalingen. De vertalingen worden dus geëvalueerd met behulp van dezelfde criteria.”

OPMERKING: Een permanente evaluatie van het geleverde werk is de beste manier om een stabiele en constante kwaliteit gedurende de hele looptijd van de overeenkomst te garanderen. De evaluatiemethode moet dezelfde zijn als voor de correctie van de proefvertalingen tijdens de aanbestedingsfase.

- k. P. 31: *“Een kick-offvergadering zal, per klant, georganiseerd worden tussen de aanbestedende overheid en de opdrachtnemer op basis van een tussen beide partijen overeengekomen agenda.”*

OPMERKING: Door regelmatig vergaderingen te houden, kunnen de partijen elkaar leren kennen en een echte samenwerking tot stand brengen ten voordele van alle betrokken partijen.

- l. P. 45 *“Traceerbaarheid: De inschrijver moet preciseren welke procedures voor de traceerbaarheid zijn ingesteld om aan de aanbestedende overheid te garanderen dat de vertalingen zoveel mogelijk worden toevertrouwd aan dezelfde vertalers die de proefvertalingen geleverd hebben.”*

OPMERKING: Dit is een primeur en een goede manier om na te gaan of de voorgestelde human resources in de offerte overeenstemmen met de werkelijke resources voor de uitvoering van de overeenkomst. Dit is een heel belangrijk punt voor de BKVT.

De hoedanigheid van de ingeschakelde onderaannemers moet ook duidelijk worden omschreven, en het verschil tussen onderaannemers en freelancevertalers (die niet als onderaannemers mogen worden beschouwd) moet duidelijk worden uiteengezet.

- m. P. 45: *“De inschrijver dient over een klantzone per deelnemer te beschikken voor de opvolging van de vertaalopdrachten en de facturatie.”*

OPMERKING: Dankzij de technologie (workflow in de cloud) kunnen er ontzettend veel functionaliteiten worden aangeboden in de klantzone, van offerte tot facturering, inclusief up- en downloaden van bron- en doelbestanden, statistieken, traceerbaarheid, kwaliteitsbeheersysteem ... Dit is een tool die in de toekomst zeker verder zal worden ontwikkeld, omdat het de minder betrouwbare en minder veilige verzending via e-mail kan beperken of zelfs elimineren.

Kort uitgelegd, kan de “klantzone” door de continue ontwikkeling van vertaaltools ook een bibliotheek bevatten van gecertificeerde vertaalgeheugens en/of specifieke neuralevertaalmachines waarvan het gebruik, de geldigheid en de intellectuele-eigendomsaspecten vooraf door de aanbestedende overheid zijn vastgelegd.

3. Conclusies

Dit vademecum is een primeur omdat het gezamenlijk is opgesteld door de BQTA, die de vertaalbureaus vertegenwoordigt, en de BKVT, die de freelancevertalers vertegenwoordigt, onder leiding van hun respectieve voorzitters, Rudy Tirry en Guillaume Deneufbourg.

Dit hoeft geen gesloten oefening te zijn. Iedereen die is betrokken bij openbare aanbestedingen voor vertaalopdrachten, mag zijn opmerkingen, adviezen of opvattingen met ons delen.

De werkgroep “Test Translations & Methodology” is een initiatief dat voortkomt uit dit vademecum. Ook uw suggesties voor andere initiatieven zijn welkom.

Jean-Paul Dispaux - voor BQTA/BKVT - dispauxjp@idestnet.com

4. Bijlagen

- *Het vademecum in het Engels, Frans en Nederlands*
- *De uitnodiging en het persbericht in het Frans en het Nederlands*
- *De agenda's en notulen van de drie vergaderingen van de werkgroep “Test Translations & Methodology”*
- *De pdf-presentatie van Attila Görög - Brussel - 21/05/2019*
- *Het evaluatieformulier Dynamic Quality Evaluation (DQE) van TAUS, in Excel-formaat*
- *Het bestek nr. S&L/DA/2019/028 van de FOD Financiën (België, februari 2020), Franse en Nederlandse versie*
- *Een literatuurlijst met verschillende publicaties over schrijven en vertalen*

* * *